ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu a soudce zpravodaje JUDr. Tomáše Langáška, soudce JUDr. Petra Průchy a soudkyně Mgr. Jany Brothánkové v právní věci žalobce: **T. F. P.,** zastoupený zákonnou zástupkyní PhDr. H. P., právně zastoupený JUDr. Pavlem Juchelkou, advokátem, se sídlem Sady Svobody 448/4, Opava, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 1, Praha 2, týkající se řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 11. dubna 2017, č. j. MPSV-2017/78670-923, sp. zn. SZ/MPSV-2017/65952-923, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. srpna 2017, č. j. 18 Ad 15/2017 - 32,

takto:

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. srpna 2017, č. j. 18 Ad 15/2017 - 32, **se ruší a** věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení případu

[1] Úřad práce České republiky – krajská pobočka v Ostravě (dále jen „úřad práce“) nepřiznal nezletilému žalobci rozhodnutím ze dne 24. února 2017 dávku mimořádné okamžité pomoci na úhradu odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí (dále jen „rozhodnutí o dávce“). Žalobce podal proti rozhodnutí odvolání, které však žalovaný zamítl rozhodnutím označeným v záhlaví tohoto rozsudku. Proti němu se žalobce bránil žalobou podanou ke Krajskému soudu v Ostravě (dále též „krajský soud“), přičemž byl zastoupen svou matkou jakožto zákonnou zástupkyní. Ta jeho jménem požádala soud o osvobození od soudních poplatků

a o ustanovení právního zástupce. Krajský soud žádosti vyhověl a usnesením ze dne 26. dubna 2017 ustanovil právní zástupkyní žalobce advokátku JUDr. Jarmilu Lipnickou Pešlovou, které stanovil lhůtu 15 dnů k doplnění žaloby (do 18. května 2017).

[2] Namísto doplnění žaloby obdržel krajský soud dne 26. června 2017 e-mail od žalobcovy matky, která požádala soud o zrušení ustanovení právní zástupkyně, neboť ta s ní nekomunikuje a na její písemná podání neodpovídá. Na to reagovala ustanovená advokátka sdělením ze dne 21. července 2017, v němž uvedla, že hned následující den poté, co jí bylo doručeno usnesení krajského soudu o ustanovení zástupce z řad advokátů, tj. 4. května 2017, vyzvala žalobcovu zákonnou zástupkyni k uskutečnění porady v advokátní kanceláři a sdělení telefonního čísla a emailové adresy. Na tuto výzvu reagovala matka e-mailovou zprávou, ve které sdělila, že v důsledku hmotné nouze není schopna advokátní kancelář navštívit, a nesdělila ani telefonní číslo. Přílohou této e-mailové zprávy byly písemnosti, kterými „v dané věci disponuje“. Advokátka dále sdělila, že si doručené podklady pečlivě prostudovala a poté e-mailovou zprávou ze dne 18. května 2017 zákonné zástupkyni sdělila svůj právní názor na věc (konkrétně, že neshledává v postupu žalovaného žádné pochybení) a zároveň ji požádala o sdělení, čeho se svojí žalobou domáhá. Tento přípis žalobcově matce odeslala dne 25. května 2017 rovněž poštou, avšak ta na něj reagovala až svou žádostí o změnu právního zástupce adresovanou krajskému soudu.

[3] Krajský soud žalobu odmítl usnesením označeným v záhlaví, a to pro nedoplnění nezbytných náležitostí ve stanovené lhůtě. Tuto situaci podle soudu zavinila žalobcova zákonná zástupkyně, jelikož porušila povinnost danou § 20 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů. Podle něj je klient povinen poskytovat advokátu potřebnou součinnost. Naproti tomu ustanovená advokátka svou povinnost chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny nikterak neporušila, neboť se pokoušela se zákonnou zástupkyní komunikovat.

II. Kasační stížnost a řízení o ní

[4] Nezletilý žalobce (dále též „stěžovatel“) podal proti usnesení krajského soudu prostřednictvím své matky včas kasační stížnost, kterou následně doplnil. V ní namítal, že soud měl na základě jeho žádosti ustanovení právní zástupkyně zrušit, neboť byl narušen vztah důvěry mezi ním a ustanovenou advokátkou. Poté měl soud stěžovateli umožnit, aby případně doplnil žalobu vlastními silami v nově stanovené lhůtě, pokud by mu odmítl dalšího právního zástupce ustanovit, jelikož by dospěl k závěru, že stěžovatel neplnil vůči původně ustanovené advokátce povinnost součinnosti (v této souvislosti poukázal stěžovatel přiměřeně na rozsudek Nejvyššího správního soudu ve věci sp. zn. 8 As 16/2007). Žalobce upozornil, že není povinen být před krajským soudem zastoupen advokátem, proto by případné zrušení ustanovení právního zástupce nebránilo pokračování v řízení ani doplnění žaloby.

[5] Dále stěžovatel namítl, že závěry krajského soudu o nesoučinnosti jeho matky s ustanovenou advokátkou jsou důkazně nepodložené. Soud vyšel pouze z jednostranného tvrzení ustanovené advokátky, k němuž stěžovatel nedostal možnost se vyjádřit. Stěžovatelova matka přitom neobdržela odpověď advokátky na své zaslání podkladů, a to ani e-mailem ze dne 18. května 2017, ani poštou ze dne 25. května 2017. I kdyby ji však

obdržela, neměla podle ní advokátka nechávat komunikaci s klientem na samotný závěr lhůty k doplnění žaloby, a navíc měla sama buď vzít žalobu zpět (pokud ji podle svého odborného názoru nepovažovala za důvodnou), nebo měla požádat o zproštění zastupování (pokud měla za to, že jí klient neposkytuje potřebnou součinnost). Naproti tomu stěžovatelova matka prokazatelně zaslala dne 17. května 2017 ustanovené advokátce e-mail, v němž ji žádala o potvrzení přijetí svého podání ze dne 10. května 2017, neboť na ně dosud neobdržela žádnou reakci. Tento e-mail adresovala v kopii též krajskému soudu, je tudíž založen ve spise.

[6] Nejvyšší správní soud zprostil usnesením ze dne 29. srpna 2017 JUDr. Jarmilu Lipnickou Pešlovou zastupování a ustanovil stěžovateli nového advokáta, JUDr. Pavla Juchelku (v řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel právně zastoupen). Advokát v doplnění kasační stížnosti zopakoval výše uvedené argumenty a vyčíslil náklady právního zastoupení.

[7] Žalovaný nevyužil možnosti vyjádřit se ke kasační stížnosti.

III. Posouzení kasační stížnosti Nejvyšším správním soudem

[8] Nejvyšší správní soud shledal, že podmínky řízení jsou splněny, a kasační stížnost vyhodnotil jako přípustnou. Důvody stížnosti, jak je stěžovatel obsahově vymezil, se opírají o § 103 odst. 1 písm. e) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s."). Nejvyšší správní soud poté kasační stížnost posoudil a dospěl k závěru, že je důvodná.

[9] Ustanovení § 35 odst. 8 věta první s. ř. s., v rozhodném znění do 14. srpna 2017, uvádí: „*Navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.*" Ani soudní řád správní ani občanský soudní řád (použitý na základě § 64 s. ř. s.) přitom neupravují otázku, za jakých okolností lze zprostit ustanoveného zástupce povinnosti zastupovat účastníka řízení. Je tedy nutno, jak správně dovodil krajský soud, vycházet z obecných zásad poskytování právních služeb tak, jak je upravuje zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.

[10] Nutno zdůraznit, že tím, že krajský soud stěžovateli právní zástupkyni – advokátku – ustanovil, uznal, že je to nezbytně třeba k ochraně jeho práv. Takový postup je zejména namístě, jde-li o ochranu práva osoby sociálně slabé na sociální pomoc, resp. o právo na právní pomoc v takové věci, jejichž garance má ústavní základ (srov. čl. 37 odst. 2 a čl. 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a východiska, o něž se opíral rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 6 Ads 157/2011 - 59 ze dne 10. května 2012, publ. pod č. 2565/2012 Sb. NSS).

[11] Krajský soud pak stěžovateli poskytl prostřednictvím advokátky lhůtu k doplnění žaloby. Ve stanovené lhůtě ovšem žaloba doplněna nebyla. Krajský soud již v tuto chvíli mohl žalobu pro neodstranění jejích vad zcela po právu odmítnout, aniž by se musel zabývat důvody, proč ustanovená právní zástupkyně žalobu nedoplnila, resp. zda zastoupení plnilo svůj účel a jak se na situaci podílel sám stěžovatel, resp. jeho zákonná

zástupkyně. Nicméně krajský soud tak neučinil a fakticky tím soudcovskou lhůtu k doplnění žaloby neustále prodlužoval až do okamžiku, kdy obdržel žádost zákonné zástupkyně stěžovatele o zrušení ustanovení právní zástupkyně z důvodu, že právní zastoupení neplní svůj účel pro tvrzenou pasivitu právní zástupkyně.

[12] Za této situace již vzhledem k nezbytnosti právního zastoupení stěžovatele a k imperativu „pečlivěji dbát procesních práv nemajetných účastníků“ (zmíněný rozsudek č. j. 6 Ads 157/2011 - 59) nebylo namístě, aby žalobu jen z důvodu jejího nedoplnění ve stanovené lhůtě bez dalšího odmítl pro nedoplnění náležitostí. Krajský soud měl namísto toho ustanovení dosavadní právní zástupkyně stěžovatele zrušit a na základě shromážděných důkazů se rozhodnout, jak postupovat dále. Buďto mohl ustanovit stěžovateli jiného právního zástupce (pokud by vyhodnotil, že zastoupení neplnilo účel z důvodů na straně dosavadní právní zástupkyně), anebo mohl rozhodnout, že nového právního zástupce již ustanovovat nebude, pokud vzniklou situaci zavinil stěžovatel, resp. jeho zákonná zástupkyně (to by ovšem předpokládalo, že krajský soud dal stěžovateli možnost vyjádřit se k tvrzením právní zástupkyně, že to byl stěžovatel, resp. jeho zákonná zástupkyně, kdo neplnil povinnost součinnosti s ustanovenou zástupkyní ve smyslu § 20 odst. 2 zákona o advokacii). V takovém případě by totiž nebylo možno předpokládat, že by samotná změna osoby ustanoveného právního zástupce vedla k naplnění účelu zastoupení. Tak jako tak by krajský soud musel stanovit stěžovateli, potažmo jeho novému ustanovenému zástupci, novou lhůtu k doplnění náležitostí žaloby. Jestliže totiž zrušené zastoupení neplnilo svůj účel a zároveň podle dikce výše citovaného § 35 odst. 9 věta první s. ř. s. bylo zastoupení stěžovatele nezbytně třeba k ochraně jeho práv, nelze v této fázi řízení žalobu bez stanovení nové lhůty k jejímu doplnění odmítnout. To by představovalo odepření přístupu k soudu ve věci ochrany práva na pomoc v hmotné nouzi v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

[13] Stěžovatel v této souvislosti správně poukázal na rozsudek ze dne 28. června 2007 č. j. 8 As 16/2007 - 66, v němž Nejvyšší správní soud řešil situaci, kdy o zproštění zastupování požádala krajský soud ustanovená advokátka, protože důvěra mezi ní a klientem byla narušena (klientka požadovala po advokátce nadstandardní služby a jednostranně určovala termín osobní schůzky). Krajský soud žádosti vyhověl a stěžovatelce ustanovil nového advokáta, ta proti tomuto postupu brojila kasační stížností. Nejvyšší správní soud tehdy uzavřel: *„Krajský soud proto nepochybil, jestliže ustanovenou zástupkyni na její žádost zprostil povinnosti zastupovat stěžovatelku v řízení o žalobě a stěžovatelce ustanovil zástupce jiného. V zájmu stěžovatelky nyní bude vyvarovat se takového jednání, které by mohlo vést jednak k narušení vzájemné důvěry mezi advokátem a klientem a jednak k závěru o nedostatku poskytované součinnosti. V opačném případě by mohlo opět dojít k zmaření účelu, pro který jí byl zástupce ustanoven, což by v konečném důsledku mohlo vést k neustanovení zástupce vůbec.“*

[14] Pro řízení o kasační stížnosti je právní zastoupení advokátem povinné (srov. § 105 odst. 2 s .ř .s.). Nejvyšší správní soud s ohledem na okolnosti případu zprostil v řízení o kasační stížnosti zastupování advokátku ustanovenou krajským soudem a místo ní ustanovil stěžovateli nového právního zástupce. Z rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 4 Azs 6/2010 - 42 ze dne 22. dubna 2010 přitom vyplývá, že ustanoví-li soud v řízení o kasační stížnosti účastníku řízení zástupce, takto ustanovený advokát zastupuje účastníka i v dalším řízení o žalobě před krajským soudem poté, co bylo původní rozhodnutí

krajského soudu Nejvyšším správním soudem zrušeno. Z toho důvodu tedy již postrádá smysl podrobně hodnotit, zda v řízení před krajským soudem bylo či nebylo hodnověrně prokázáno, že stěžovatel prostřednictvím své zákonné zástupkyně poskytoval ustanovené advokátce potřebnou součinnost. Krajský soud by mohl tuto otázku znovu hodnotit pouze v případě, že by opět čelil žádosti stěžovatele či jeho ustanoveného právního zástupce o zproštění zastupování.

[15] Nejvyšší správní soud k této otázce nad rámec důvodů tohoto rozsudku proto jen stručně poznamenává, že na nesoučinnost stěžovatelovy matky s ustanovenou advokátkou nebylo možno usuzovat jen z pouhého faktu, že odmítla navštívit osobně advokátčinu kancelář, neboť ta je od jejího bydliště vzdálena téměř 50 km a stěžovatel (posuzovaný společně se svou matkou) se nachází v natolik nepříznivé sociální situaci, že splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. Matka přitom advokátce nabídla možnost elektronické komunikace. Na druhou stranu však Nejvyšší správní soud poznamenává, že o určité neochotě stěžovatelovy matky ke spolupráci s advokátkou při doplnění žaloby svědčí fakt, že ve svém e-mailu zaslaném advokátce zhruba týden před uplynutím lhůty pro doplnění žaloby neuvedla, v čem podle ní má spočívat nezákonnost vydaného rozhodnutí nebo jemu předcházejícího řízení. Zaslala advokátce pouze vcelku rozsáhlé podklady (dokumenty z řízení před správními orgány), a to zřejmě s předpokladem, že advokátka se v nich zorientuje sama. S ohledem na poměrně krátký čas, který zbýval k doplnění žaloby, lze takové chování hodnotit přinejmenším jako nevstřícné, nicméně ani ustanovená advokátka za dané situace nepostupovala s náležitou péčí, neboť zákonné zástupkyni stěžovatele odpověděla až v poslední den soudem stanovené lhůty k doplnění žaloby, aniž by soudu jakkoli indikovala důvody, pro které žalobu včas doplnit nemohla nebo aniž by soud požádala o prodloužení lhůty. Tak jako tak, jeví se směrem ke stěžovateli, resp. jeho zákonné zástupkyni velmi vhodné zopakovat radu z citovaného rozsudku č. j. 8 As 16/2007 - 66, že *„v zájmu* [stěžovatele] *nyní bude vyvarovat se takového jednání, které by mohlo vést jednak k narušení vzájemné důvěry mezi advokátem a klientem a jednak k závěru o nedostatku poskytované součinnosti. V opačném případě by mohlo opět dojít k zmaření účelu, pro který* [mu] *byl zástupce ustanoven, což by v konečném důsledku mohlo vést k neustanovení zástupce vůbec.“*

[16] Z výše popsaných důvodů vyhodnotil Nejvyšší správní soud kasační stížnost proti usnesení krajského soudu v souladu s ustanovením § 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s. jako důvodnou a rozhodnutí krajského soudu zrušil. Krajský soud v Ostravě, vázán vysloveným právním názorem Nejvyššího správního soudu, stanoví stěžovateli (resp. jeho nově ustanovenému právnímu zástupci) naposledy novou lhůtu k odstranění vad žaloby.

IV. Náklady řízení

[17] V novém řízení rozhodne krajský soud i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 23. listopadu 2017

JUDr. Tomáš Langášek
předseda senátu